

วารสาร หน้าจั่ว

ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม
และสถาปัตยกรรมไทย ฉบับที่ 9
(กันยายน 2555-สิงหาคม 2556)

NAJUA History of Architecture | Thai Architecture | **VOL.9**

ศูนย์ข้อมูลสถาปัตยกรรมไทย

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ
ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

คณะที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล (คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์)
รองศาสตราจารย์ เสนอ นิลเดช
รองศาสตราจารย์ ฤทัย ใจจงรัก
รองศาสตราจารย์ อนุวิทย์ เจริญศุภกุล
รองศาสตราจารย์ สมคิด จิระทัศน์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาติ จิงสิริอารักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาทิศ ชูแสง
อาจารย์ ดร. ประเวศ ลิ้มปรีงชัย
อาจารย์ วนิดา พึ่งสุนทร

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.พนีย สิริเกียรติกุล

กองบรรณาธิการ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันดี พินิจวรสิน
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศานติ ภักดีคำ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรสิทธิ์ ต้นดินพันธุ์กุล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
อาจารย์ ดร. วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ (บุคคลากรภายใน)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติมา จตุรวงศ์
อาจารย์ บุญกร วชิระเชียรชัย

เลขานุการกองบรรณาธิการ

กุลจิรา น้อยพงษ์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พัสดราภรณ์ แก่นพรม
พสวีย์ อดิศักดิ์ชัย
ภารณี อินทร์เล็ก

จัดรูปเล่ม

วรมันต์ ไสภณปฏิมา

ออกแบบปก

วรมันต์ ไสภณปฏิมา

พิมพ์ที่

บริษัท อาร์ แอนด์ ดี พรินติ้ง จำกัด
54/62 ซอยเลิศพัฒนาเหนือ ถนนจอมทอง
แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150
โทร. 02-8780384
ISSN 1686-1841

วารสารวิชาการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

หน้าจั่ว

ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย

วารสารวิชาการรายปี กำหนดออกในเดือนตุลาคมของทุกปี

จุดมุ่งหมายและขอบเขต (Aim and Scope)

วารสารหน้าจั่ว มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศทางความรู้และความคิดใหม่ ๆ ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย มุ่งเน้นการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้นักวิชาการ ผู้รู้ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในสาขาวิชาดังกล่าวในการนำเสนอผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ โดยวารสารมีขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการที่สนใจใน 4 สาขา คือ ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม, สถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจนำเสนอบทความลงวารสาร

1. ส่งต้นฉบับ 2 ชุดพร้อมแผ่นซีดี ความยาว 12-15 หน้า พร้อมบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ถึงบรรณาธิการวารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 31 ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กทม. 10200
2. ในกรณีที่บทความมีภาพประกอบ กรุณาใส่แบบรูปแยกต่างหาก โดยมีความละเอียดไม่น้อยกว่า 300 dpi tiff.
3. บทความที่เป็นงานแปลหรือเรียบเรียงต้องอ้างที่มาโดยละเอียด
4. บทความที่ผ่านการพิจารณาและได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารเป็นอภินันทนาการจำนวน 2 เล่ม
5. บทความที่เคยตีพิมพ์แล้ว ทางกองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณา

การนำข้อความใดๆ ไปพิมพ์เผยแพร่ต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารทราบ และต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนตามกฎหมายลิขสิทธิ์

ผลการศึกษา บทสรุป ตลอดจนความคิดเห็นใดๆ ในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน มิใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและคณะทำงานแต่อย่างใด

อ่านและสืบค้นวารสารฉบับย้อนหลังได้ที่

<http://www.facebook.com/pages/หน้าจั่ว-วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์-มศิลปากร/320252021330650>

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวารสารหน้าจั่ว

ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย ฉบับที่ 9

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. เสมอชัย พูลสุวรรณ

ศาสตราจารย์ กำธร กุลชล

รองศาสตราจารย์ ดร. ยงธินันท์ พิมลเสถียร

รองศาสตราจารย์ ดร. เอกรินทร์ อนุกุลยุทธธน

รองศาสตราจารย์ ประสงค์ เอี่ยมอนันต์

รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์

รองศาสตราจารย์ สุเชาว์ นพอมัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทรงยศ วีระทวีมาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุติ มุกดาวิจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรสิทธิ์ ดันดินันธุ์กุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันดี พินิจวรสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิรศรี โพทาทอง

อาจารย์ ดร. ณรงพน ไส้ประกอบทรัพย์

อาจารย์ ดร.วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ

ดร. ศิริชัย หวังเจริญตระกูล

อาจารย์ ดร. สันต์ สุวัจนารักษ์

ดร. เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์

สุดาภา สุจนายา

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. ผาสุข อินทราวุธ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

รองศาสตราจารย์ ดร. ดันข้าว ปาณินท์

รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทัง

รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์ริน

รองศาสตราจารย์ สมคิด จิระทัศนกุล

รองศาสตราจารย์ เสนอ นิลเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อานามบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาติ จึงศิริอารักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

อาจารย์ ดร.นวลลักษณ์ วิสสันตชาติ

อาจารย์ ดร.ประติมา นิมเสมอ

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการวางแผน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นักวิชาการอิสระทางประวัติศาสตร์ศิลปะ

นักวิชาการมูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วารสารวิชาการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

หน้าจั่ว

ตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ โดยเปิดรับพิจารณาบทความวิชาการในประเด็นต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 : หน้าจั่ว ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม

ฉบับที่ 2 : หน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย

เปิดรับพิจารณาบทความ หน้าจั่ว

ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม

ขอเชิญนักวิชาการทั้งระดับสมัครเล่นและโดยอาชีพ

ส่งบทความวิชาการเพื่อพิจารณาลงวารสารหน้าจั่ว

ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม

(26 เมษายน 2556 – 5 กันยายน 2556)

เปิดรับต้นฉบับ นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ปิดต้นฉบับ 25 กันยายน 2556

แจ้งผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีนาคม 2556

ตีพิมพ์วารสาร เมษายน 2556

การส่งบทความ ส่งต้นฉบับถึง อาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

31 ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หรือส่งมาที่ arch.academic@gmail.com

เปิดรับพิจารณาบทความ หน้าจั่ว

ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย

ขอเชิญนักวิชาการทั้งระดับสมัครเล่นและโดยอาชีพ

ส่งบทความวิชาการเพื่อพิจารณาลงวารสารหน้าจั่ว

ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย

(ตุลาคม 2556 – มีนาคม 2557)

เปิดรับต้นฉบับ นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ปิดรับต้นฉบับ 30 เมษายน 2556

แจ้งผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มิถุนายน 2556

ตีพิมพ์วารสาร กันยายน 2556

การส่งบทความ ส่งต้นฉบับถึง

อาจารย์ ดร.พินัย สิริเกียรติกุล

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

31 ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

หรือส่งมาที่ archihistoriography@gmail.com

สารบัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ	IV
บทบรรณาธิการ	VIII
ปานปฐปชงเจ้าง เมืองสะเล พม่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โชติมา จตุรวงค์	11
แสงเงาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ฉายทับ ศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา : การช่วงชิงความหมายของพื้นที่ระหว่างล้านนากับสยาม (ทศวรรษ 2440-พ.ศ. 2475) อาจารย์ ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์	41
โบสถ์-วิหารแบบล้านช้างในประเทศไทย อาจารย์ ไชยรัตน์ ภูชีสส์ชวกรณ์	71
ประเด็นวิกฤตเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองสำหรับประเทศไทย รองศาสตราจารย์ ดร. ยงธินศรี พิมลเสถียร	101
ความไม่ลงรอยในเมืองเก่ากรุงเทพ : มรดก การท่องเที่ยว และเจนตรีฟิเคชัน อาจารย์ ดร. จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ	121
ข้อสังเกตบางประการทางประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง ที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนกับการฟื้นฟูเมืองในประเทศไทย สฤณี ดิยะวงศ์สุวรรณ	137
โพโตแกรมเมตริกกับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรม : ทบทวนองค์ความรู้ และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กับงานสถาปัตยกรรมไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชานูณรงค์ ศรีสุวรรณ	159

ชุมชนพาณิชยกรรมเก่าวังกรด : มิติทางประวัติศาสตร์ การนิยามความหมาย และ การฟื้นฟู พรรณนิภา ปิณฑวณิช สุชล มัลลิกะมาลย์	187
ขอบเขตเรือนพื้นถิ่นในชุมชนเก่าอยู่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านลาวครั่ง อาจารย์ พุดตาน จันทรวงูร	217
สถาปัตยกรรมเรือนปั้นหยาและเรือนมโนราห์ในเขตเมืองนครราชสีมา อาจารย์ ชีวิน เปสตันยี อาจารย์ บัญชา นาคทอง	241
ย้อนสำรวจ “ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม” ทบทวนความเข้าใจในประเด็น “รากเหง้า-อัตลักษณ์” และ “หน่วยวิจัย” เชิงปรากฏการณ์ อาจารย์ ดร. สันต์ สุวัจนราภินันท์	263
แนวคิดรูปแบบของไทย ผ่านภูเขาแห่งความศรัทธาตามรอยการวิเคราะห์ของเพลโด พิมพ์ดี เอี่ยมธูรพจน์	283
กระเบื้องดินเผาสมัยทวารวดี : ข้อมูลใหม่จากการขุดค้นที่เมืองนครปฐมโบราณ อาจารย์ ดร. สฤณีพงศ์ ชุนทรง	301
สภาพแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐานที่บางกอก อาจารย์ ดร. ณัฐภูมิ ปรียวนิตย์	315
“เจ้าฟ้ามกุฎ” พระนามอย่างเป็นทางการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้เมื่อทรงผนวชในรัชกาลที่ 3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศานติ ภักดีคำ	343
รู้ไว้ใช้ว่า : ภาพเขียนลงสีแบบจีน พระบรมฉายาที่ลักษณะ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รองศาสตราจารย์ เสนอ นิลเดช	357